

Akis Silva

*Rodrigo Pinto bei
Maríai ir Andrésui Braithwaite'ams*

Maurisijus Silva, dar žinomas kaip Akis, visada stengėsi išvengti smurto, net jei galėjo būti palaikytas bailiu, tačiau smurto, tikro smurto, neįmanoma išvengti, bent jau mums, gimusiems Lotynų Amerikoje šeštajame dešimtmetyje, tiems, kuriems buvo apie dvidešimt, kai mirė Salvadoras Aljendė. Taip jau yra.

Akies atvejis yra universalus ir dažnai pasitaikantis, todėl gal ir nevertėtų jo vėl priminti, ypač po šitiek metų.

1974-ųjų sausį, praėjus keturiems mėnesiams po perversmo, Akis Silva išvyko iš Čilės. Iš pradžių jis apsistojo Buenos Airėse, paskui kaimyninėje respublikoje papūtę blogi vėjai nunešė jį į Meksiką, ir ten jis praleido porą metų – ten aš jį sutikau.

Jis buvo nepanašus į daugumą tuo metu Meksike gyvenusių čiliečių: nesigyrė dalyvavęs fantasmagoriškame pasipriešinime, nesilankė visokiame čiliečių emigrantų grupėse.

Mes susibičiuliavome ir bent kartą per savaitę susitikdavome Bukarelio prospekto kavinėje „La Habana“ arba mano

namuose Versalio gatvėje, kur gyvenau su motina ir seserimi. Pirmus kelis mėnesius Akis Silva vertėsi dirbdamas atsitiktinius darbus prastomis sąlygomis, kol įsidarbino fotografu Meksiko laikraštyje. Neprisimenu, kokiam laikraštyje, gal „El Sol“, jei kada nors Meksikoje buvo leidžiamas toks laikraštis, gal „El Universal“, norėčiau manyti, kad tai „El Nacional“, kurio kultūrinį priedą redagavo senas ispanų poetas Chuanas Rechanas, – visgi *ne* „El Nacional“, nes ten dirbau ir niekada jo nemačiau redakcijoje. Šiaip ar taip, jis dirbo viename iš Meksiko laikraščių, tuo neabejoju, ir jo finansinė padėtis pagerėjo, iš pradžių nepastebimai, nes Akis buvo pripratęs gyventi spartietiška, bet, atidžiau pažiūrėjus, buvo galima išvelgti ir neabejotinų ekonomikos kilimo požymių.

Pavyzdžiui, prisimenu, kad pirmaisiais mėnesiais Meksike jis dėvėjo džemperius. Paskutinius kelis mėnesius jis jau turėjo keletą marškinių, o kartą net mačiau jį su kaklaraiščiu – aprangos elementu, kurio mes, mano draugai poetai ir aš, niekada nenešiojome. Tiesą sakant, vienintelė kaklaraištį ryšinti persona, kuri kada nors sėdėjo prie mūsų staliuko kavinėje „La Habana“, buvo Akis.

Tuo metu manyta, kad Akis yra homoseksualus. Turiu omenyje, toks gandas sklاندė įvairiose čiliečių emigrantų grupėse, kurios tai darė iš dalies dėl paties apkalbų malonumo, iš dalies norėdamos pajvairinti savo gana nuobodų gyvenimą. Nepaisant jų kairiųjų pažiūrų, kalbant apie seksualumą, jie reagavo taip pat, kaip ir jų priešininkai dešinieji, tapę naujaisiais Čilės šeimininkais.

Kartą Akis atėjo pas mus vakarienės. Mano motina jį labai mėgo, o Akis atsidėjo jai tuo pačiu ir retkarčiais fotografuodavo šeimą: mano motiną, mano seserį, jos draugę ir

mane. Kartą jis man pareiškė, kad visiems patinka būti fotografuojamiems. Tuo metu pamaniau, jog šiaip man tai nesvarbu, bet pagalvojęs nusprendžiau, kad jis teisus. Tik kai kurie indai nemėgsta būti fotografuojami, sakė jis. Mano motina manė, kad Akis kalbėjo apie mapučius, bet iš tikrųjų jis kalbėjo apie Indijos indus, apie Indiją, kuri vėliau tapo tokia svarbi jo gyvenime.

Vieną vakarą sutikau jį kavinėje „La Habana“. Lankytojų beveik nebuvo, Akis sėdėjo prie lango su vaizdu į Bukarelio prospektą ir gėrė balintą kavą iš didelės storo stiklo stiklinės, kokių turėjo „La Habana“ (niekada nemačiau jų jokioje kitoje kavinėje ar restorane). Prisėdau šalia ir kurį laiką kalbėjomės. Jis atrodė perregimas. Bent man susidarė toks įspūdis. Akis atrodė lyg padarytas iš kažkokios stikliškos medžiagos. Atrodė, kad jo veidas ir priešais stovinti balintos kavos stiklinė apsikeitė savybėmis: du nesuprantami reiškiniai, kurių keliai ką tik susikirto tame beribės visatos taške, drąsiai, bet tikriausiai veltui bandydami rasti bendrą kalbą.

Tą vakarą jis man prisipažino, kad yra homoseksualus, kaip šnibždėjosi Čilės emigrantai, ir kad išvyksta iš Meksikos. Akimirką pamaniau, jog jis išvyksta, nes yra homoseksualus. Bet ne, draugas surado jam darbą fotografijos agentūroje Paryžiuje, apie tokį darbą jis visada svajojo. Jis noriai kalbėjo, o aš klausiausi. Jis pasakojo, kad daugelį metų jautėsi kaltas ir slėpė savo seksualumą, daugiausia dėl to, kad laikė save socialistu, o tarp jo draugų kairiųjų buvo tam tikrų išankstinių nuostatų. Kalbėjomės apie jau nebevartojamą žodį *invertido**

* Homoseksualas. (Isp.)

kuris priminė apleistus kraštovaizdžius, ir terminą *colisa*^{*}, kurį aš rašyčiau su c, o Akis manė, kad jis rašomas su s.

Prisimenu, galų gale pasisakėme prieš Čilės kairiuosius, ir vienu metu pasiūliau tostą už *Čilės klajojančius kovotojus*, nemažą dalį *Lotynų Amerikos klajojančių kovotojų*, entelesi-
chiją, našlaičių legioną, kurie, kaip rodo pavadinimas, klajoja po kraštą siūlydami savo paslaugas tam, kas pasiūlo didžiausią kainą, kuri beveik visada lieka mažiausia. Bet kai baigėme juokauti, Akis pareiškė, kad smurtas – ne jam. Aš ne toks kaip tu, pasakė jis su liūdesiu, kurio tuo metu nesupratau, – aš nekenčiu smurto. Patikinau jį, kad ir aš taip pat. Tada kalbėjomės apie kitus dalykus: knygas ir filmus, o vėliau daugiau nebesusitikome.

Vieną dieną sužinojau, kad Akis išvyko iš Meksikos. Jo buvęs kolega iš laikraščio man pasakė. Nenustebau, kad jis neatsisveikino. Akis niekada su niekuo neatsisveikindavo. Aš irgi niekada su niekuo neatsisveikindavau. Nė vienas iš mano draugų meksikiečių niekada su niekuo neatsisveikindavo. Tačiau mano mamai tai atrodė labai nemandagu.

Po dvejų ar trejų metų aš taip pat išvykau iš Meksikos. Nuvykau į Paryžių, ten nesėkmingai (tiesa, nelabai aktyviai) bandžiau surasti Akį. Laikui bėgant ėmiau pamiršti, kaip jis atrodė, nors vis dar miglotai įsivaizdavau jo laikyseną ir būdą, kalbėjimą lyg iš tam tikro atstumo, liūdną, bet švelnų, kuris man ir toliau asocijavosi su Akimi, ir net tada, kai jo veidas išnyko ar pasitraukė į šešėlį, tas esminis bruožas išliko mano

* Pirminė reikšmė: horizontaliai besisukanti platforma, ant kurios stovi artilerijos pabūklas be ratų; šnekamojoje kalboje Čilėje vartojamas ir apibūdinti homoseksualų asmenį. (Pastabos vertėjų.)

atmintyje: judėjimo būdas, kone abstrakti esybė, kurioje nebuvo vietos ramybei.

Bėgo metai. Daug metų. Keletas draugų mirė. Apsivedžiau, susilaukėme sūnaus, išleidau kelias knygas.

Kartą turėjau vykti į Berlyną. Paskutinį vakarą ten, po vakarienės su Heinrichu fon Bėrenbergu ir jo šeima, įsėdau į taksi (nors paprastai Heinrichas mane kiekvieną vakarą parveždavo į viešbutį) ir važiauvau į savo viešbutį, bet vairuotojui liepiau sustoti dar neprivažiavus, nes norėjau šiek tiek pasivaikščioti. Vairuotojas (pagyvenęs azijietis, besiklausantis Bethoveno) išlaipino mane maždaug už penkių kvartalų nuo viešbučio. Nebuvo labai vėlu, bet aplinkui beveik jokių žmonių. Ėjau per aikštę. Ant suoliuko sėdėjo Akis. Nepažinau jo, kol jis manęs neužkalbino. Šūktelėjo mane vardu ir paklausė, kaip man sekasi. Atsisukau ir kelias akimirkas žiūrėjau į jį nesuprasdama, kas jis toks. Akis liko sėdėti ant suoliuko ir žiūrėjo į mane, pasikui nuleido akis į žemę ar pažvelgė į šoną, į didžiulius medžius mažoje Berlyno aikštėje, ir į šešėlius, supančius jį tankiau nei mane (ar bent man taip atrodė). Žengiau kelis žingsnius link jo ir paklausiau, kas jis toks. Tai aš, Maurisijus Silva, prisistatė jis. Akis Silva, pasitikslinau, iš Čilės? Jis linktelėjo ir tik tada pamačiau jo šypseną.

Tą naktį kalbėjomės beveik iki aušros. Akis jau kelerius metus gyveno Berlyne ir žinojo, kur rasti visą naktį veikiančių barų. Paklausiau apie jo gyvenimą. Jis trumpai nupasakojo laisvai samdomo fotografo dalį. Gyveno Paryžiuje, Milane, o dabar Berlyne, kukliuose butuose, kur jo knygos palaikydavo viena kita kompaniją per jo ilgas išvykas. Tik kai užėjome į pirmąjį barą, supratau, kaip stipriai jis pasikeitė. Gerokai palieknėjo,

pražilo, o veidą išvagojo raukšlės. Taip pat pastebėjau, kad jis gėrė daug daugiau nei anksčiau, Meksikoje. Akis norėjo sužinoti apie mane. Žinoma, mūsų susitikimas neatsitiktinis. Mano pavardė pasirodė spaudoje, ir Akis pastebėjo ar kažkas jam pasakė, kad vienas iš jo tautiečių rengia skaitymus ar paskaitą, jis negalėjo į ją atvykti, bet paskambino organizatoriams ir sužinojo, kur apsistojau. Jis man sakė, kad sėdėjo aikštėje ir mąstė, laukdamas, kol pasirodysiu.

Nusijuokiau. Labai džiaugiasi, kad vėl jį sutikau. Akis išliko keistokas, bet geranoriškas ir neįkyrus. Jautei, kad gali su juo išsiskirti bet kuriuo paros metu, o jis tiesiog atsisveikins, be jokių priekaištų ar įžeidimų. Jis buvo idealus čilietis, stojškas ir malonus, toks, kokių Čilėje niekada nebuvo labai daug, bet niekur kitur nėra.

Skaitydamas ankstesnį sakinį suprantu, kad jis nėra visai teisingas. Akis niekada nebūtų sau leidęs tokio apibendrinimo. Bet kokiu atveju mūsų pokalbis, kuris vyko sėdint įvairiuose baruose, jam prie viskio, o man prie nealkoholinio alaus, iš esmės susidėjo iš prisiminimų; kitaip tariant, tai buvo išpažintinis ir melancholiškas dialogas. Tačiau man įdomiausia dalis, kuri labiau priminė monologą, užsimezgė, kai jis lydėjo mane į viešbutį, apie antrą valandą nakties, ir atsitiktinai prasidėjo kaip tik tuo metu, kai mes ėjome per aikštę, kurioje prieš kelias valandas susitikome. Prisimenu, buvo šalta, ir staiga Akis tarė, kad nori man papasakoti tai, ko niekam kitam nėra pasakojęs. Aš pažvelgiau į jį. Jo akys buvo įsmeigtos į plytelėmis grįstą taką, vingiuojantį per aikštę. Paklausiau, ką jis nori man papasakoti. Apie kelionę, tuoj pat atsakė jis. O kas nutiko kelionėje? – paklausiau. Tada Akis sustojo ir kelias akimirkas atrodė,

jog gyvena tik tam, kad žvelgtų į aukštų vokiškų medžių viršūnes ir virš jų – į dangaus fragmentus ir tyliai kunkuliuojančius debesis.

– Kažkas siaubingo, – pasakė Akis. – Ar prisimeni mūsų pokalbį kavinėje „La Habana“ prieš man išvykstant iš Meksikos?

– Taip, – atsakiau.

– Ar sakiau tau, kad esu gėjus? – paklausė Akis.

– Tu sakei, kad esi homoseksualus, – atsakiau.

– Prisėskime, – tarė Akis.

Jis atsistojo ant to paties suoliuko, kaip ir anksčiau, prisiekiu, tarsi aš dar būčiau neatėjęs, tarsi dar nebūčiau pradėjęs eiti per aikštę, o jis tebelauktų manęs ir mąstytytų apie savo gyvenimą ir istoriją, kurią likimas ar atsitiktinumas vertė jį papasakoti. Jis pasikėlė palto apykaklę ir pradėjo kalbėti. Aš likau stovėti ir prisidėgiau cigaretę. Akies istorija vyko Indijoje. Jis išvyko ten darbo reikalais, o ne kaip turistas, ir turėjo dvi užduotis. Pirmoji – tipinis urbanistinis reportažas, Margeritos Diuras ir Hermano Hesės mišinys (šyptelėjome); yra žmonių, kurie mėgsta įsivaizduoti Indiją kaip kažką tarp „Indijos dainos“ ir „Sidhartos“, sakė jis, o mes turime įtikti redaktoriams. Taigi pirmoji užduotis buvo fotografuoti kolonijinius namus, apleistus sodus, įvairiausių restoranus, ypač tuos, kurie atrodė nelegalūs, bet iš tikrųjų buvo paprasti indų šeimų restoranai; miesto pakraščius, labai skurdžius rajonus, o paskui kaimo vietas ir kelius, greitkelius, geležinkelio mazgus, autobusus ir traukinius, įvažiuojančius į miestą ir išvažiuojančius iš jo, nepamirštant gamtos, tarsi miego būsenos, bet kitokios nei vakarietiškas žiemos miegas, medžius, skirtingus nuo Europoje

augančių, upes ir upelius, plynus ir javais apsėtus laukus, šventąją žemę, pasakojo Akis.

Antroji užduotis jį nuvedė į prostitučių rajoną Indijos mieste, kurio pavadinimo niekada nesužinosiu.

Čia iš tiesų prasideda Akies istorija. Tuo metu jis dar gyveno Paryžiuje ir gavo užsakymą padaryti nuotraukų, kurios iliustruotų tekstą žinomo prancūzų rašytojo, besidominčio prostitucija pogrindyje. Iš tikrųjų jo reportažas tik pirmas iš serijos, apimančios raudonųjų žibintų kvartalus visame pasaulyje, kiekvieną jų pateiks vis kitas fotografas, bet visus aprašys tas pats rašytojas.

Nežinau, į kurį miestą vyko Akis, gal į Mumbajų, gal į Kalkutą, gal į Varanasį ar Madrasą; prisimenu, kad jo paklausiau, bet jis ignoravo mano klausimą. Šiaip ar taip, į Indiją jis nuvyko vienas, nes prancūzas jau parašė tekstą, o jis tiesiog turėjo jį iliustruoti, todėl aplankė tekste minimus rajonus ir pradėjo fotografuoti. Pagal jo ir leidėjų planus darbas, taigi ir jo viešnage Indijoje, neturėjo trukti ilgiau nei savaitę. Jis apsiėjo viešbutyje ramioje miesto dalyje. Jo kambarys buvo su oro kondicionieriumi ir langu į jau ne viešbučio sodą, kuriame augo du medžiai abipus fontano, ir į dalį terasos, kurioje kartais pasirodydavo dvi moterys, o paskui jas arba pirma jų – keli maži berniukai. Moterys apsirengusios, kaip Akis manė, tradiciškai indiškai, o vaikus kartą teko matyti net su kaklaraiščiais. Po pietų jis eidavo į raudonųjų žibintų kvartalą, fotografavo ir kalbėdavosi su keکشėmis, vienos – labai jaunos ir gražios, o kitos vyresnės ar labiau suvargusios, jos atrodė kaip skeptiškos, sunkiai sukalbamos matronos. Iš pradžių jį trikdęs kvapas jam pradėjo patikti. Suteneriai (jis retai juos matydavo) buvo drau-

giški ir elgėsi kaip vakarietiški suteneriai, o gal (bet ši mintis jam atėjo į galvą tik vėliau, viešbučio kambaryje su oro kondicionieriumi) viskas buvo atvirkščiai: vakariečiai suteneriai perėmė savo kolegų iš Indijos kūno kalbą.

Vieną vakarą jam pasiūlė pasimylėti su viena iš kekšių. Jis mandagiai atsisakė. Suteneris kaipmat suprato, kad Akis homoseksualus, ir kitą vakarą nusivedė jį į jaunų vyrų viešnamį. Tą naktį Akis susirgo. Tik tada, tarė jis, žvelgdamas į šešėlius toje Berlyno aikštėje, aš iš tiesų supratau, kad esu Indijoje. Ką darei? – paklausiau. Nieko. Pažiūrėjau ir nusišypsojau. Ir nieko nedariau. Tada vienam iš jaunuolių šovė mintis, kad galbūt jų svečias norėtų apsilankyti kitokio pobūdžio įstaigoje. Arba taip manė Akis, nes jie tarpusavyje nekalbėjo angliškai. Taigi, išėję iš viešnamio, žingsniavo siauromis, purvinomis gatvelėmis, kol priėjo pastatą nedideliu fasadu, už kurio plytėjo tamsių koridorių ir mažyčių kambarėlių labirintas ir kuriame šen bei ten iš šešėlių išnirdavo altorius ar oratorija.

Kai kuriose Indijos dalyse yra įprasta, pasakė Akis, žiūrėdamas į žemę, aukoti jauną berniuką dievybei, kurios vardo neprisimenu. Apgailestauju, kad čia įsiterpiau, bet norėjau pabrėžti, jog jis pamiršo ne tik dievybės vardą, bet ir neprišiminė nei miesto, nei kurio nors iš savo pasakojimo dalyvių vardo. Akis pažvelgė į mane ir nusišypsojo. Stengiuosi pamiršti, pasakė jis.

Tuo metu ėmiau baimintis blogiausio. Atsisėdau šalia jo ir kurį laiką tylėjome, pasistatę paltų apykakles. Apsižvalgęs po aikštę, tarsi bijodamas, kad šešėlyje gali tykoti nepažįstamasis, jis tęsė savo pasakojimą. Jie aukoja tą berniuką, ir jis tampa dievo įsikūnijimu, kuriam laikui, negaliu pasakyti, kiek konkrečiai.